

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. Εκλεκτικοί: σχολικό βιβλίο, σελ. 77 «Πολιτική παράταξη που συμμετείχε στην εθνοσυνέλευση του 1862-1864. Ήταν μια ετερόκλητη παράταξη εξεχόντων πολιτικών, λογίων και αξιωματικών, με μετριοπαθείς θέσεις, η οποία προσπαθούσε να μεσολαβεί μεταξύ των άλλων παρατάξεων και να υποστηρίζει σταθερές κυβερνήσεις.»

β. Στρατιωτικός Σύνδεσμος: σχολικό βιβλίο, σελ. 86-88 «Μυστική ένωση στρατιωτικών που στις 15 Αυγούστου 1909 εκδήλωσε το κίνημα στο Γουδί, με αιτήματα που αφορούσαν μεταρρυθμίσεις στο στρατό, τη διοίκηση, τη δικαιοσύνη, την εκπαίδευση και τη δημοσιονομική πολιτική. Υπό την πίεση του Συνδέσμου η Βουλή ψήφισε, χωρίς ιδιαίτερη προετοιμασία και συζήτηση, μεγάλο αριθμό νόμων, που επέφεραν ριζικές αλλαγές. Το Φεβρουάριο του 1910 η Βουλή αποφάσισε την αναθεώρηση ορισμένων άρθρων του συντάγματος. Έτσι προκηρύχθηκαν εκλογές, από τις οποίες προήλθε αναθεωρητική βουλή. Στις 15 Μαρτίου 1910 ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος διαλύθηκε έχοντας επιτύχει τις επιδιώξεις του.»

γ. Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής: σχολικό βιβλίο, σελ. 146, 150, 152 «Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων. Στην ελληνοτουρκική σύμβαση που υπογράφηκε στις 30 Ιανουαρίου 1923 προβλεπόταν ότι οι ανταλλάξιμοι θα διευκολύνονταν στη μετακίνησή τους από τη Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής. Επίσης, φρόντισε για τη μεταφορά στην Ελλάδα το 1924 και 1925 200.000 Ελλήνων που παρέμεναν στην Καππαδοκία και γενικότερα στην Κεντρική και Νότια Μικρά Ασία.»

ΘΕΜΑ Α2

- α. → 2 (σχολικό βιβλίο, σελίδα 220)
- β. → 6 (σχολικό βιβλίο, σελίδα 137)
- γ. → 1 (σχολικό βιβλίο, σελίδα 140)
- δ. → 5 (σχολικό βιβλίο, σελίδα 144)
- ε. → 4 (σε σχολικό βιβλίο, σελίδα 161)

ΘΕΜΑ Β1

α. σχολικό βιβλίο, σελ. 82: «Στη δεκαετία του 1880 τα κόμματα ήταν αρκετά πιο συγκροτημένα απ' ό,τι στο παρελθόν. Δεν είναι βέβαιο ότι μετά το θάνατο του ηγέτη τους τα κόμματα αναγκαστικά διαλύονταν. Στοιχεία που επέτρεπαν σ' ένα κόμμα να επιβιώσει, ακόμα και μετά το θάνατο του ηγέτη του, ήταν η θέση που είχε στην πολιτική ζωή της χώρας και η τακτική που ακολουθούσε.

Η βάση των κομμάτων εξακολουθούσε να μην έχει τυπική οργάνωση. Σημαντικό ρόλο στην κινητοποίηση των οπαδών των κομμάτων έπαιζαν η οικογενειοκρατία, οι πελατειακές σχέσεις και η εξαγορά ψήφων. Παρ' όλα αυτά, όσον αφορά τουλάχιστον τα δύο μεγάλα κόμματα, η επιλογή των εκλογέων βασιζόταν κατά κύριο λόγο στην κρίση τους για την πολιτική των κομμάτων, στις επιδράσεις που αυτά ασκούσαν κατά περιοχές και στα συμφέροντα κάθε κοινωνικής ομάδας.»

β. σχολικό βιβλίο, σελ. 82 και 83: «Για την επιλογή των υποψηφίων βουλευτών, δηλαδή για την τοποθέτηση συγκεκριμένων υποψηφίων στο “ψηφοδέλτιο”, έπαιζε ρόλο το αν είχαν ένα δικό τους τοπικό κύκλο οπαδών, ο οποίος επηρεαζόταν βεβαίως από πελατειακές σχέσεις και εξυπηρετήσεις. Οι υποψήφιοι βουλευτές προέρχονταν σχεδόν αποκλειστικά από τα μεσαία και τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, όπως και κατά την προηγούμενη περίοδο. Πολλοί ήταν δικηγόροι και δημόσιοι υπάλληλοι. Σε αντίθεση με τους υποψηφίους, τα κομματικά μέλη προέρχονταν και από τα κατώτερα στρώματα.»

ΘΕΜΑ Β2

σχολικό βιβλίο, σελ. 154:

α. Η ΕΑΠ διέκρινε την αποκατάσταση των προσφύγων σε αγροτική (παροχή στέγης και κλήρου στην ύπαιθρο) και αστική (παροχή στέγης στις πόλεις). Μολονότι οι περισσότεροι πρόσφυγες ασκούσαν στην πατρίδα τους «αστικά» επαγγέλματα (σχετικά με το εμπόριο, τη βιοτεχνία-βιομηχανία κ.τ.λ.), δόθηκε το βάρος στη γεωργία, γιατί:

- υπήρχαν τα μουσουλμανικά κτήματα (κυρίως στη Μακεδονία, αλλά και στην Κρήτη, τη Λέσβο, τη Λήμνο και αλλού),
- η αγροτική αποκατάσταση ήταν ταχύτερη και απαιτούσε μικρότερες δαπάνες,
- η ελληνική οικονομία βασιζόταν ανέκαθεν στη γεωργική παραγωγή,
- υπήρχε η πολιτική σκοπιμότητα της αποφυγής κοινωνικών αναταραχών με τη δημιουργία γεωργών μικροϊδιοκτητών αντί εργατικού προλεταριάτου.

β. Δόθηκε προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη καθώς:

- ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν τα μουσουλμανικά κτήματα και τα κτήματα των Βουλγάρων μεταναστών (σύμφωνα με τη συνθήκη του Νεϊγύ). Αυτό θα καθιστούσε τους πρόσφυγες αυτάρκεις σε σύντομο χρονικό διάστημα και θα συντελούσε στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής,
- θα καλυπτόταν το δημογραφικό κενό που είχε δημιουργηθεί με την αναχώρηση των Μουσουλμάνων και των Βουλγάρων και τις απώλειες που προκάλεσαν οι συνεχείς πόλεμοι (1912-1922). Επιπλέον, έτσι εποικίζονταν παραμεθόριες περιοχές.

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

α. σχολικό βιβλίο, σελίδα 217, ενότητα 6 «Η κατάλυση της Αρμοστείας στην Κρήτη. Το πρώτο ενωτικό Ψήφισμα των Κρητών».

Δύο μεγάλα εξωτερικά γεγονότα ήρθαν να ταράξουν πάλι την πορεία των κρητικών πραγμάτων: η προσάρτηση της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης από την

Αυστρία και η ανακήρυξη της Βουλγαρίας σε βασίλειο με ταυτόχρονη προσάρτηση της Ανατολικής Ρωμυλίας. Ύστερα από αυτές τις διεθνείς εξελίξεις ο Ελευθέριος Βενιζέλος με χειρόγραφη προκήρυξή του (κείμενο Α) μετά τα μεσάνυχτα της 22ας Σεπτεμβρίου 1908 καλεί τον λαό της Κρήτης να προσέλθει άοπλος την επόμενη ημέρα σε λαϊκή συγκέντρωση στα Χανιά μετά τις 2 μ.μ. για να κηρύξουν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα ύστερα από την αντίστοιχη κίνηση της Βουλγαρίας. Παράλληλα, η Κυβέρνηση της Κρήτης με διάγγελμα προς τους Κρήτες (κείμενο Β) προαναγγέλλει «την ένωσιν της Κρήτης μετά της Μητρός Ελλάδος», καθώς τα εμπόδια έπαψαν να υφίστανται μετά τις εξελίξεις στα γειτονικά βαλκανικά κράτη. Βέβαια, η κυβέρνηση σπεύδει να τονίσει ότι σε κάθε περίπτωση θα είναι σεβαστά τα δικαιώματα των μουσουλμάνων που ζούσαν στο νησί. Τελικά, σε λαϊκή συγκέντρωση στα Χανιά εγκρίθηκε ομόφωνα το πρώτο ψήφισμα της ένωσης και η Κρητική Κυβέρνηση εξέδωσε με τη σειρά της επίσημο ψήφισμα στις 24 Σεπτεμβρίου 1908. Στο δοθέν απόσπασμα του ενωτικού ψηφίσματος (κείμενο Γ) κηρύσσεται η ανεξαρτησία της Κρήτης, η οποία αποτελεί πλέον «αδιαίρετον και αδιάσπαστον Συνταγματικόν Βασίλειον» αλλά και δίνεται η εντολή στις αρχές να εξακολουθήσουν να ασκούν τα καθήκοντα των υπηρεσιών τους. Με τη σειρά της η ελληνική κυβέρνηση του Γ. Θεοτόκη υπέδειξε στους Κρήτες την ανάγκη λαϊκών κινητοποιήσεων, για την κήρυξη της ένωσης με την Ελλάδα.

Για την επίσημη έναρξη της νέας περιόδου της πολιτικής ζωής στην Κρήτη, σχηματίστηκε προσωρινή διακομματική κυβέρνηση. Η Ελληνική Κυβέρνηση, για να μην προκαλέσει διεθνείς περιπλοκές με την αντίδραση της Τουρκίας, απέφυγε να αναγνωρίσει επίσημα την ένωση και περιορίστηκε σε παρασκηνιακές οδηγίες στη νέα Προσωρινή Κυβέρνηση της Κρήτης.

β. σχολικό βιβλίο, σελίδα 217 «Παρά τις έντονες διαμαρτυρίες της Τουρκίας... το οποίο απέκοψε τον ιστό της».

Οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν αντέδρασαν δυναμικά στις ενέργειες των Κρητών και φάνηκαν να αποδέχονται σιωπηρά τις νέες εξελίξεις. Όπως σημειώνει ο Κ. Σβολόπουλος (κείμενο Δ) οι προστάτιδες Δυνάμεις δεν ήταν απολύτως αρνητικές απέναντι στην επαναστατική πρωτοβουλία του κρητικού λαού. Μετά από διαβουλεύσεις λίγων ημερών τόνισαν ότι θα αντιμετωπίσουν με θετική προαίρεση τη συζήτηση του κρητικού ζητήματος με την Τουρκία. Στις 30 Ιουνίου οι εκπρόσωποι των Δυνάμεων επαναβεβαίωσαν την 24η Ιουλίου 1909 ως την ημέρα αποχώρησης των τελευταίων στρατιωτικών αγημάτων με τρεις όρους: την προστασία της μουσουλμανικής μειονότητας, τη διαφύλαξη της έννομης τάξης και τον σεβασμό των επικυριαρχικών δικαιωμάτων του

σουλτάνου. Δεν προχώρησαν όμως σε καμιά επίσημη αναίρεση του πολιτικού καθεστώτος, όπως το είχαν υπογράψει το 1898. Όταν όμως υψώθηκε στο φρούριο του Φιρκά η ελληνική σημαία, οι Μεγάλες Δυνάμεις απαίτησαν αμέσως την υποστολή της. Η κυβέρνηση της Κρήτης δεν υπάκουσε και παραιτήθηκε. Και καθώς δεν βρέθηκε Κρητικός να υποστείλει την ελληνική σημαία, οι Μεγάλες Δυνάμεις αποβίβασαν στρατιωτικό άγημα, το οποίο απέκοψε τον ιστό της.

Η Τουρκία, από την άλλη πλευρά, διαμαρτυρήθηκε έντονα για τις ενέργειες των Κρητών. Οι Νεότουρκοι εθνικιστές επιδίωκαν τη ματαίωση της ενωτικής λύσης του κρητικού ζητήματος, θέλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο να μετριάσουν την αναγκαστική τους υποχώρηση απέναντι στη Βουλγαρία και στην Αυστρο-Ουγγαρία. Συγχρόνως, βλέποντας την επιφυλακτικότητα και την υπαναχώρηση των προστατιδών Δυνάμεων, επιδίωξαν την πλήρη διευκρίνιση των ευρωπαϊκών προθέσεων.

ΘΕΜΑ Δ1

α. σχολικό βιβλίο, σελίδες 20-21 «Ακολούθησαν δύσκολα χρόνια...των ναυτικών υποθέσεων», «Στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα... στις ελληνικές θάλασσες».

Μετά τη σημαντική ναυτιλιακή και εμπορική δραστηριότητα των Ελλήνων κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα, ακολούθησαν δύσκολα χρόνια, με αποκορύφωμα τη δεκαετία της Ελληνικής Επανάστασης (1821-1830). Στη διάρκεια των συγκρούσεων, ο ελληνικός εμπορικός στόλος μετατράπηκε σε πολεμικό, οι δρόμοι του εμπορίου έκλεισαν και τα παραδοσιακά ναυτικά κέντρα γνώρισαν την καταστροφή (Ψαρά, Γαλαξίδι) ή την παρακμή. Από την ακμάζουσα προεπαναστατική ναυτιλία απέμειναν λίγα πράγματα. Το κυριότερο από αυτά ήταν η προδιάθεση για τη θάλασσα και η γνώση των ναυτικών υποθέσεων.

Παρά όμως την καταστροφή του μεγαλύτερου ποσοστού των πλοίων κατά την Επανάσταση, παρέμεινε ένας ισχυρός πυρήνας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το κείμενο Α, έχασαν η μεν Ύδρα πάνω από τα $\frac{3}{4}$ και οι Σπέτσες το μισό των εμπορικών τους στόλων, όμως με τη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους το 1830 ακόμα διέθεταν πλοία συνολικής χωρητικότητας πάνω από 10.000 τόνων η κάθε μία. Μέσα στο χρονικό διάστημα 1840 - 1870

αυξάνουν τον στόλο τους (ειδικά οι Σπέτσες τον οκταπλασιάζει), φτάνοντας το 1870 να διαθέτουν 119 και 211 αντίστοιχα ποντοπόρα φορτηγά ιστιοφόρα.

Μετά την επανάσταση και την αποκατάσταση της ειρήνης ιδρύονται νέα ναυπηγεία τόσο σε νησιά όσο και στην ηπειρωτική Ελλάδα. Από τα πιο δραστήρια αναδεικνύεται ο Πειραιάς (φτάνοντας το 1870 να διαθέτει 49 φορτηγά ιστιοφόρα) και η Σύρος. Ειδικά στη Δυτική Ελλάδα, το Γαλαξίδι αναδεικνύεται σε σημαντικό ναυτιλιακό κέντρο στηριζόμενο στην παραγωγή και εκμετάλλευση ιστιοφόρων. Όπως σχολιάζεται στο κείμενο Β, μέσα σε 30 χρόνια, το διάστημα 1840 - 1870, σχεδόν πενταπλασιάζει τον στόλο του (από 64 πλοία το 1840 σε 319 το 1870), αποτελώντας έτσι αξιόλογο αντίπαλο της Σύρου, η οποία ήταν το σημαντικότερο κέντρο.

Στη διάρκεια του 19ου αιώνα, η ελληνική ναυτιλία, παρά τις περιόδους κρίσης που πέρασε και παρά τον ανταγωνισμό των υψηλού κόστους και τεχνικών απαιτήσεων ατμόπλοιων, ακολούθησε ανοδική πορεία, κάνοντας τη ναυπηγική μία από τις σημαντικότερες βιομηχανίες του νέου ελληνικού κράτους. Ο αριθμός και η χωρητικότητα των πλοίων της δεν έπαυαν να αυξάνουν. Το 1840 τα ελληνικά πλοία είχαν συνολική χωρητικότητα 100.000 τόνους, ενώ το 1866 ξεπερνούσαν τους 300.000 τόνους. Η ανάπτυξη αυτή δεν ήταν αυτονόητη. Υπήρξαν έντονες αυξομειώσεις στην περίοδο κατά την οποία τα ελληνικά ιστιοφόρα αντικαταστάθηκαν από ατμόπλοια. Το ίδιο χρονικό διάστημα πολλά από τα εθνικά δημόσια έργα έγιναν για την εξυπηρέτηση της ναυτιλιακής δραστηριότητας. Κατασκευάστηκαν λιμάνια και δημιουργήθηκε ένα σύστημα φάρων, που έκανε πολύ ασφαλέστερη τη ναυσιπλοΐα στις ελληνικές θάλασσες.

β. σχολικό βιβλίο, σελίδες 20-21 «Στο ελληνικό κράτος... αργότερα στην Αίγυπτο».

Στο ελληνικό κράτος, στη θέση των παλιών κέντρων που παρήκμασαν κατά τη διάρκεια της επανάστασης, αναδείχθηκαν νέα. Το πιο σημαντικό απ' αυτά ήταν η Σύρος, η οποία στη διάρκεια της Επανάστασης δέχθηκε κύματα προσφύγων, κυρίως από τη Χίο. Αυτοί μαζί με τους Ψαριανούς βοήθησαν στην ανάπτυξη των ναυπηγείων του νησιού καθώς αποτελούσαν πολυάριθμο εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Αν συγκρίνουμε τον πληθυσμό της πόλης με το εργατικό προσωπικό στα ναυπηγεία, βλέπουμε ότι η αναλογία είναι 1 προς 7 αποδεικνύοντας ότι οι ναυπηγικές εργασίες στη Σύρο ήταν μεγάλης σπουδαιότητας. Το ναυπηγείο της είναι ένα από τα πιο δραστήρια. Συγκεκριμένα, από το 1827 - 1834 ναυπηγήθηκαν στη Σύρο πάνω από 260

πλοία, ενώ στην κορύφωση της ανάπτυξής της το 1870 διαθέτει 700 ποντοπόρα φορτηγά ιστιοφόρα, καθιστώντας την έτσι αδιαμφισβήτητο κυρίαρχο στο Αιγαίο.

Η στρατηγική θέση του νησιού, στο κέντρο του Αιγαίου και πάνω ακριβώς στις διαδρομές που συνέδεαν τα Στενά και τη Μαύρη Θάλασσα με τους μεσογειακούς δρόμους του εμπορίου, συνέβαλε στη δημιουργία ισχυρότατου -όχι μόνο για τα ελληνικά μέτρα- ναυτιλιακού κέντρου. Το διαμετακομιστικό εμπόριο ήταν η πρώτη και σημαντικότερη δραστηριότητα των Συριανών την περίοδο της ακμής του νησιού. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρει το κείμενο Γ, η Σύρος αποτέλεσε κέντρο διοχέτευσης προϊόντων από την Ανατολή προς τη Δύση και το αντίστροφο, αλλά και εισαγωγέας αγαθών από τη Δύση για τον ελληνικό χώρο.

Στην ανάπτυξη αυτή σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η δυναμική παρουσία και δραστηριότητα των ελληνικών παροικιών στα κυριότερα εμπορικά κέντρα της περιοχής: στα λιμάνια της Νότιας Ρωσίας, στις εκβολές του Δούναβη, στην Κωνσταντινούπολη, στη Σμύρνη και αργότερα στην Αίγυπτο.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΚΑΙ «ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Μ. – ΠΟΥΛΑΚΟΥ Μ.

www.floropoulos.gr